

161 Brjef ráðgjafans fyrir Ísland til landshöfðingja um þingsályktun snertandi 4. Nóvbr. styrk íslenzkra námsmanna við háskólann í Kaupmannahöfn. — Með þóknanlegu brjefi, dagsettu 28. desbr. f. á., hafði þjer, herra landshöfðingi, sent hingað eptirritaða þingsályktun, sem samþykkt hefir verið af neðri deild alþingis 1895:

»Neðri deild alþingis ályktar að skora á stjórnina, að leita samninga við yfirstjórn háskólans í Kaupmannahöfn um það, að framvegis sje fækkað að mun námsstyrkum íslenzkra stúdenta við háskólann, en að sama skapi veittur styrkur af fje háskólans til kandidate frá embættaskólunum á Íslandi, er þess eru sjerstaklega maklegir, og dvelja að minnsta kosti árlangt við háskólann og færa sjer kennslu hans í nyt til að fullkomnast í námsgreinum sínum«.

Þjer hafði samt lagt fastlega á móti því, að gjört verði nokkuð í þá átt, að fá takmarkaðan forgöngurjett íslenzkra námsmanna til styrks af Kommuniteti og Garðsstyrks, en þetta er einkum haft fyrir augum í þingsályktuninni:

Út af þessu er yður hjer með þjónustusamlega til vitundar gefið til þóknanlegrar leiðbeiningar og til birtingar í B deild Stjórnartíðindanna ásamt áður nefnu brjefi yðar*, að ráðaneytið verður að vera yður samdóma um það, að það sje með öllu óráðlegt að leita til hlutaðeigandi stjórnarvalda um erindi það, er deildin hefir stungið upp á, ekki einungis vegna þess, að það er frá íslenzku sjónarmiði varhugavert að koma af stað rannsókn um nauðsyn eða gagnsemi þess, að íslenzkir námsmenn njóti styrks við háskólann í svo ríkulægum mæli sem nú, heldur og vegna þess að ráðaneytið álitur það mjög efasamt, að það sje æskilegt að stúdentarnir, eins og þingsályktunin bendir að, hætti að fara á háskólann, en stundi heldur nám sitt við hina æðri skóla á Íslandi handa embættismannaefnum, og leiti síðan frekari fullkomnunar í því við háskólann, án þess að leysa þar nokkurt próf af hendi. Ráðaneytið hefir eigi út af hinni umræddu þingsályktun getað fundið neina ástæðu til að gjöra neitt í hinu umgetna efni.

---

nein bein útgjöld fyrir landssjóð, þá get jeg eigi sjeð, að umrædd ályktun sje þannig úr garði gjörð, að hún verði tekin til greina eptir því sem orðin liggja til, bæði vegna þess að fræðsla um áfengi og áhrif þess eigi virðist eiga að vera skyldunámsgrein í skólum þeim, er ályktanirnar ræða um, og svo vegna þess að það virðist ástæðulaust að láta hina umræddu kennslu þá eigi framfara í búnaðarskólum þeim og kvennaskólum, er landsjóður styrkir. Aptur á móti virðist ekkert því til fyrirstöðu, að ofan nefnt rit eða ofan nefnd rit yrðu að tilhlutun landsstjórnarinnar send hinum lægri skólum, er njóta styrks af almannatje, og sje um leið skorað á stjórnendur skólanna að gjöra sitt til að innihald þessara rita verði kunnugt þeim, sem í skólann ganga.

*) Brjef landshöfðingja:

Neðri deild alþingis 1895 hefir samþykkt þingsályktun,

þar sem skorað er á stjórnina að leita samninga við yfirstjórn háskólans í Kaupmannahöfn um það, að framvegis sje fækkað að mun námstyrkum íslenzkra stúdenta við háskólann, en að sama skapi veittur styrkur af fje háskólans til kandidate frá

Brjef ráðgjafans fyrir Ísland til landshöfðingja um þingsályktun um kennslu 162
 í íslenskri tungu. — Með þóknanlegu brjefi, dagsettu 27. desbr. f. á., hafið þjer, 4. nóv.
 herra landshöfðingi, sent hingað svohljóðandi þingsályktun, samþykkt af neðri
 deild alþingis 1895:

»Neðri deild alþingis skorar á stjórnina að hlutast til um:

1. Að skipuð sje nefnd manna til þess að gjöra tillögur um, hverri rjettritun skuli fylgja við kennslu í íslenskri tungu.

2. Að öllum kennslustofnunum og kennurum, sem njóta styrks af almannatje, sje gjört að skyldu, að kenna þá rjettritun eina, er nefndin hefur álitid heppilegasta og stjórnin síðan samþykkt.

3. Að samdar sjeu ýtarlegar ritreglur eða orðabók með hinni fyrirskipuðu rjettritun til leiðbeiningar fyrir kennara og þá aðra, er rjetta stafsetning vilja nema tilsagnarlaust.

4. Að fyrirskipað verði, að kennarar í íslenskri tungu noti ekki einvörðu fornrit vor við kennsluna, heldur láti lærisveinana einnig lesa valda kafla úr ritum seinni alda, einkum úr ritum hinna beztu skálda og rithöfunda 19. aldarinnar.

5. Að við kennsluna í íslenskri málfræði sje aðaláherzlan lögð á að kenna rjetta orðaskipun og sögu tungunnar.

6. Að lagt sje fyrir kennara í Íslenzku, að hafa það eigi fyrir aðalreglu við íslenzka stýlagjörð, að láta lærisveina snúa köflum úr útlendum ritum á íslenzku.

7. Að yfirstjórn kennslumálanna skýri frá því opinberlega, hverjar íslenzkar kennslubækur hún álti hæfar í hverri fræðigreiu eða vilji helzt mæla með, ef um fleiri er að velja.

Og hafið þjer tekið það fram, að það að yðar skoðun eigi beri að taka framangreinda þingsályktun til greina af ástæðum, sem þjer nákvæmar tilfærið í brjefinu.

---

embættaskólunum á Íslandi, er þess eru sjerstaklega maklegir, og dvelja að minnsta kosti árlangt við háskólann, og færa sjer kennslu hans í nyt til að fullkomnast í námsgreinum sínum.

Þingsályktun þessi er send hjermeð bæði eins og hún kom frá deildinni og danskri þýðingu.

Tilgangur fyrgreindrar þingsályktunar, er var samþykkt með 12 atkvæðum gegn 8, er sá að reyna að stemma stigu fyrir því að íslenzkir stúdentar streymi svo mjög til háskólans, og að hvetja þá, með von um styrk til utanfarar að afloknu burtfararprófi, til þess að ganga á embættaskólana hjer, einkum prestaskólann og væntanlegan lagaskóla, því að kandidatar frá læknaskólanum njóta nú samkvæmt brjefi kirkju og kennslumálastjórnarinnar frá 19. jan. 1897 slíks styrks. Jeg verðsamfastlega að ráða frá því, að stigið sje nokkurt spor í þá átt að fá takmarkaðan forgöngurjett íslenzkra stúdentu til styrks af Kommuniteti og til Garðsstyrks, sem sjerstaklega er átt við í áðurnefndri ályktun, því að slík takmörkun mundi að eins leiða til þess að svipta marga efnilega íslenzka námsmenn tækifæri til að afla sjer vísindalegrar þekkingar, sem annaðhvort alls eigi, eða þá í minna mæli yrði fengin hjer á landi. Að öðru leyti leyfi jeg mjer að visa til umræðanna um þetta mál á alþingi, sbr. Alþingistiðindin B. 1698.—1723. d.